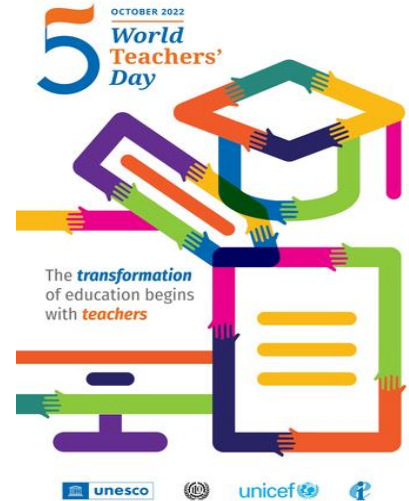

OB SVETOVNEM DNEVU UČITELJEV

Preobrazba izobraževanja se začne pri učiteljih¹

Pot vsakega od nas se vsaj enkrat v življenju preplete s potjo učiteljev. Običajno že na samem začetku naše poti, zato nas pomembno zaznamujejo za celo življenje.

V Sloveniji več kot 50 tisoč učiteljev (vzgojiteljev, osnovnošolskih, srednješolskih in visokošolskih učiteljev ter predavateljev in ostalih pedagoških delavcev) dnevno prihaja v stik s skoraj pol milijona udeležencev izobraževanja na celotni vertikali od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja. Učitelji so pomemben povezovalni element družbe, vsaka sprememba v njej se začne z njimi.

Ob svetovnem dnevu učiteljev smo na ministrstvu pripravili kratek pregled stanja, opremljenega s podatki Statističnega urada Republike Slovenije iz šolskega leta 2021/22, ter nekaj mednarodno primerjalnih podatkov iz najnovejše OECD publikacije Pogled na izobraževanje ([Education at a Glance 2022](#)), ki je bila objavljena 3. 10. 2022, Eurydice publikacije Plače učiteljev in ravnateljev v Evropi 2020/21 ([Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe - 2020/2021 | Eurydice \(europa.eu\)](#)), ki nam je svoje podatke razkrila prav na letošnji svetovni dan učiteljev, in OECD Mednarodne raziskave o poučevanju in učenju [TALIS](#), ki je sicer iz leta 2018, vendar so njeni rezultati še vedno aktualni.

Teme:

1. Priporočilo o položaju učiteljev
2. Preobrazba izobraževanja se začne pri učiteljih
3. Kdo so slovenski učitelji?
4. Začetno izobraževanje učiteljev, delež mladih učiteljev, letno število ur poučevanja in njihove plače
 - 4.1 Začetno izobraževanje učiteljev/vzgojiteljev
 - 4.2 Nizek delež mladih učiteljev
 - 4.3 Letno število ur poučevanja slovenskih učiteljev pod povprečjem OECD, vzgojitelji v igralnicah več kot povprečje OECD
 - 4.4 Začetna plača učiteljev/vzgojiteljev enaka na vseh ravneh izobraževanja
 - 4.5 Začetna plača slovenskih učiteljev/vzgojiteljev pod povprečjem OECD, plača ob koncu kariere nad povprečjem OECD
 - 4.6 Karijerne možnosti slovenskih učiteljev dobre
 - 4.7 Začetna zakonsko določena plača slovenskih učiteljev/vzgojiteljev od šolskega leta 2014/15 nekoliko višja
 - 4.8 Izplačane plače učiteljev/vzgojiteljev glede na plače terciarno izobraženih oseb, v starosti od 25 do 64 let v povprečju nižje
5. Učitelji in dobrobit

¹ [tema letošnjega svetovnega dneva učiteljev](#)

1. Priporočilo o položaju učiteljev

Svetovni dan učiteljev obeležuje obletnico sprejetja [Priporočila o položaju učiteljev](#), ki sta ga 5. oktobra 1966 v Parizu podpisala Mednarodna organizacija dela ILO in UNESCO. V spomin na ta dogodek je UNESCO razglasil 5. oktober za svetovni dan učiteljev. Prireditve, ki potekajo vsako leto 5. oktobra vse od leta 1994, želijo opozoriti na vlogo pedagoškega osebja po vsem svetu in spodbuditi razmislek o podpori, ki jo potrebujejo učitelji, da bodo lahko še naprej izpolnjevali vse kompleksnejše zahteve sodobnega in prihodnjega časa.

Priporočilo o položaju učiteljev določa pravice in dolžnosti vzgojiteljev ter učiteljev in drugih pedagoških delavcev², osnovne standarde njihovega začetnega izobraževanja in uvajanja v poklic kot tudi nadaljnega profesionalnega razvoja, pogoje in načine zaposlovanja ter poučevanja in učenja. Priporočilo govori o položaju, ki bi ga glede na zahtevnost dela morali imeti v družbi. Prav tako opredeljuje odgovornost vlad, ki naj učiteljem ter njihovim organizacijam omogočijo sodelovanje pri izobraževalnih odločitvah. Vse od sprejetja velja priporočilo za pomemben sklop smernic pri podpori položaju učiteljev za zagotavljanje kakovosti v izobraževanju.

V letošnjem letu pa obeležujemo 25. obletnico podobnega priporočila za visokošolsko pedagoško osebje, saj je bilo na generalni konferenci UNESCO leta 1997 z namenom vključitve visokošolskih učiteljev sprejeto tudi [Priporočilo o položaju visokošolskega pedagoškega osebja](#), ki dopolnjuje že omenjeno priporočilo iz leta 1966. Priporočilo vključuje niz priporočenih praks, ki se nanašajo na celotno visokošolsko pedagoško osebje, UNESCO pa ga spodbuja in spremlja njegovo izvajanje v sodelovanju z ILO.

2. Preobrazba izobraževanja se začne pri učiteljih

5. oktobra³ tudi letos v več kot sto državah po vsem svetu obeležujejo svetovni dan učiteljev. Tema letošnjega dneva je "Preobrazba izobraževanja se začne pri učiteljih", s čimer so Združeni narodi ponovno želeli spomniti na njihova odločna in požrtvovalna prizadevanja v ključnih fazah pandemije COVID-19.

Ob praznovanju svetovnega dneva učiteljev UNESCO in mednarodni sindikat Education International (EI) vsako leto organizirata kampanjo, da bi pripomogli k boljšemu razumevanju učiteljev ter vloge, ki jo imajo pri razvoju ne samo učencev, ampak tudi izobraževalnega sistema in celotne družbe. V okviru letošnjih obeleževanj svetovnega dneva bo UNESCO v sodelovanju z ILO in EI obravnaval zaveze in pozive k ukrepanju, ki so bili sprejeti na vrhu o preobrazbi izobraževanja Transforming Education Summit, ki je potekal 19. septembra 2022 v New Yorku, ter analiziral posledice, ki jih imajo te zaveze za učitelje ter poučevanje. Poleg zastarelosti šolskih kurikulov, ki vse prevečkrat ne naslavljaajo vsebin trajnostnega razvoja, in

² Priporočilo v naslovu sicer navaja samo učitelje, vendar pa v definiciji pojasni, da izraz zajema vse osebe v šolah, ki so odgovorne za izobraževanje učencev, v Sloveniji torej vse strokovne delavce v vzgoji in izobraževanju.

³ Datum praznovanja se lahko razlikuje glede na državo. Združeni narodi skupaj s številnimi državami praznujejo ta dan vsako leto 5. oktobra, medtem ko ga Avstralija praznuje zadnji petek v oktobru, Združene države Amerike pa v torek v prvem polnem tednu maja.

procesa, ki nas oddaljuje od doseganja ciljev trajnostnega razvoja, je bil na vrhu izpostavljen tudi poziv k preobrazbi izobraževanja v smeri spremembe vloge učitelja kot promotorja učenja in ne zgolj prenašalca znanj. Prisotne na vrhu je nagovoril tudi predsednik Republike Slovenije, ki je v svojem video nagovoru izpostavil slovenske dosežke v izobraževanju, pri tem pa je posebno pozornost izkazal učiteljem kot ključnim nosilcem sprememb.

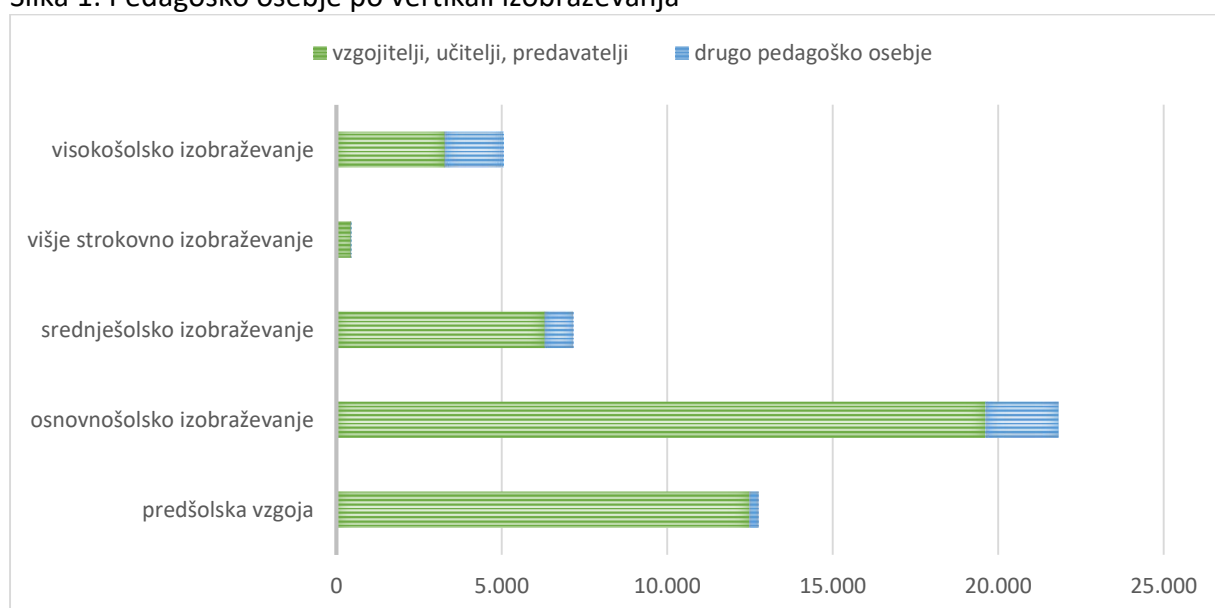
V Sloveniji svetovni dan učiteljev obeležimo s slavnostno podelitvijo nagrad Republike Slovenije na področju šolstva, ki se podeljujejo vse od leta 1966. Gre za najvišje državne nagrade na področju šolstva. Sprva so se imenovale Žagarjeve nagrade, pod sedanjim imenom pa jih poznamo od leta 1994. Nagrade se podeljujejo za najvišje dosežke, ki pomembno prispevajo k razvoju pedagoške prakse in teorije ter kakovostnemu izobraževanju, utrjujejo varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v vzgoji in izobraževanju, omogočajo pozitivne vzgojne vplive šole ter spodbujajo humanizacijo odnosov v šoli. Letošnja slovesna podelitev nagrad Republike Slovenije na področju šolstva za leto 2022 bo na svetovni dan učiteljev.

3. Kdo so slovenski učitelji?

V Sloveniji je bilo v šolskem oziroma študijskem letu 2021/22 na področju celotne vertikale izobraževanja, od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja, zaposlenih več kot 50 tisoč strokovnih oziroma pedagoških delavcev, kar predstavlja več kot 6 % vseh zaposlenih v Sloveniji in okoli 20 % zaposlenih v javnem sektorju.

Daleč največji delež med strokovnimi oziroma pedagoškimi delavci predstavljajo vzgojitelji, učitelji in predavatelji. Neposredno pedagoško delo z otroki, učenci in dijaki ter študenti opravlja 86 % vsega pedagoškega osebja, med njimi je kar 62 % osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev. Zagotovo lahko tu najdemo tudi razlog, zakaj priporočilo v naslovu omenja samo učitelje, čeprav se nanaša na vse osebe v šolah, ki izvajajo neposredno izobraževalno delo.

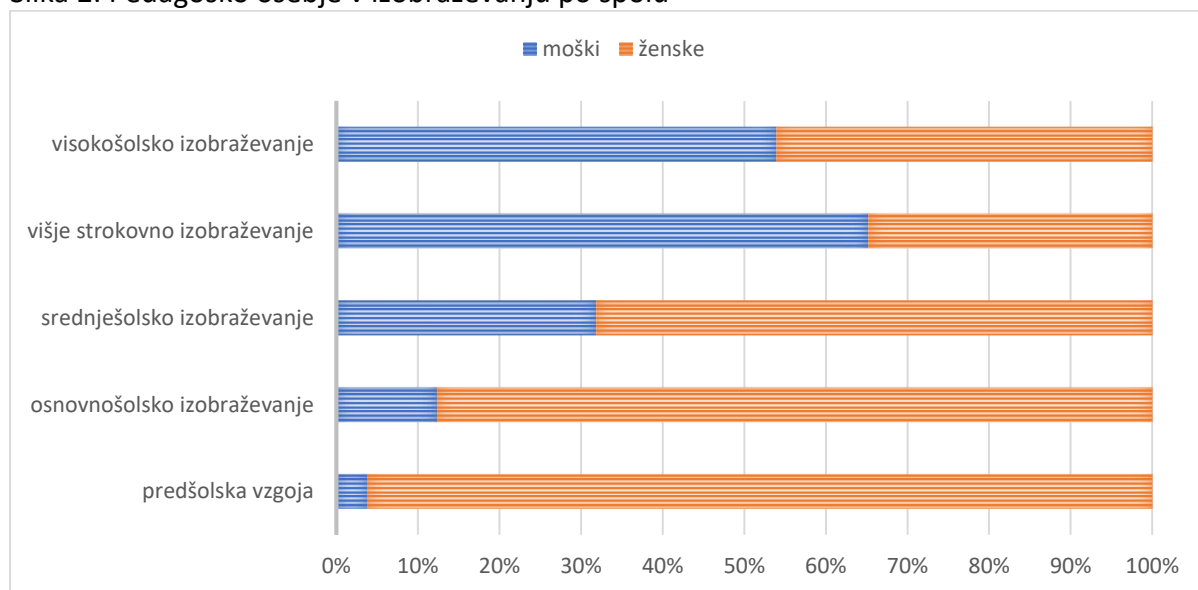
Slika 1: Pedagoško osebje po vertikali izobraževanja

Vir: SURS

Med strokovnimi delavci od predšolske vzgoje do srednješolskega izobraževanja prevladujejo ženske, z višanjem ravni izobraževanja njihov delež pada, na terciarni ravni izobraževanja pa je razmerje med spoloma obratno, saj prevladujejo moški. Vzgojno-izobraževalno delo v vrtcih tako v pretežni meri opravljajo ženske (97 %), še vedno je velik njihov delež v osnovnih šolah (88 %). Na srednješolski ravni tudi še prevladujejo ženske, vendar v manjšem deležu (68 %). Na terciarni ravni izobraževanja se to razmerje obrne - med pedagoškim osebjem na visokošolski ravni je delež žensk manjši od polovice (46 %), v višjih strokovnih šolah pa pade celo na 35 %.

Slika 2: Pedagoško osebje v izobraževanju po spolu

Vir: SURS

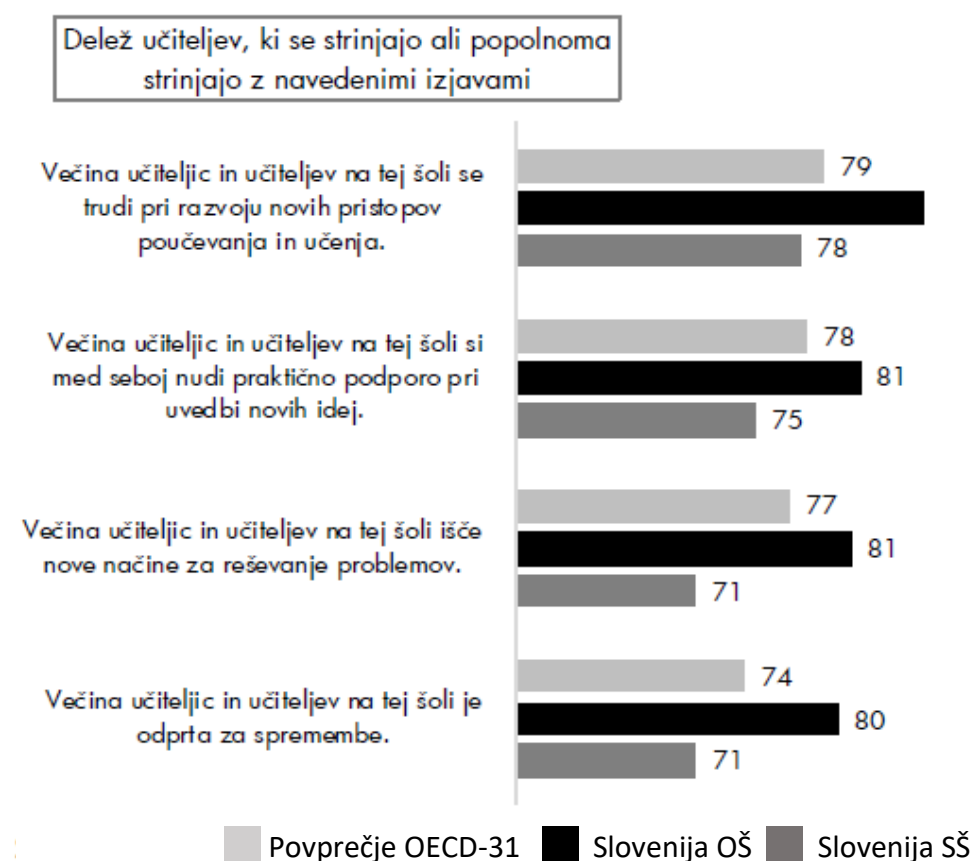
Manjšo zastopanost moških v do-terciarnem izobraževanju se velikokrat povezuje predvsem z nižjim plačilom za opravljeno delo, nizkim ugledom in feminizacijo poklica. Da bi zagotovili večjo spolno uravnoteženost med moškimi in ženskami na vseh ravneh izobraževalnega sistema, bi bilo potrebno bolje razumeti dejavnike, ki vplivajo na odločanje za poklic, in raziskati tiste dejavnike, ki vplivajo na različno karierno napredovanje učiteljev. Že na začetku samega izobraževanja se tako dekleta kot fantje spopadajo s predsodki in stereotipi, ki omejujejo njihove možnosti izbire pri odločanju za nekatere študijske smeri in poklice. Ženske so na ravni izobraževanja na dodiplomski in podiplomski stopnji skoncentrirane na področjih izobraževanja, zdravstva in sociale, družboslovja in humanistike, moški pa prevladujejo na področjih računalniških in tehniških ved. Te odločitve zaznamujejo stereotipne predstave o ženskih in moških vlogah ter za ženske in moške primernih poklicih, ki vplivajo na spolno zaznamovane izbire in odločitve, čeprav te niso v skladu s potrebami in razvojnimi trendi sodobne družbe.

Da bi morda razbili nekatere stereotipne predstave o slovenskih učiteljih pa dodajamo še nekaj vzpodbudnih ugotovitev zadnje OECD Mednarodne raziskave o poučevanju in učenju [TALIS 2018](#), ki zbira in preučuje podatke, povezane s prepričanji in stališči učiteljev in ravnateljev o različnih vidikih poučevanja, delovnih pogojih in učnih okoljih ter s pedagoškimi in vodstvenimi vprašanji. Rezultati raziskave TALIS 2018 potrjujejo, da imamo v Sloveniji dobre učitelje, da jih začetno izobraževanje ustrezno pripravi na poučevanje in da to znanje

nenehno izpopolnjujejo, saj se zavedajo pomena stalnega profesionalnega razvoja. Učitelji kot motivacijo za vstop v poklic večinoma navajajo družbeno koristnost in vpliv na razvoj otrok in mladine, za tem šele finančne prednosti, stabilnost zaposlitve in delovne pogoje. Iz odgovorov je razvidno tudi, da so predani svojemu poklicu in da je glavno vodilo pri njihovem delu podpora razvoju otrok in prispevek družbi.

Nadpovprečen delež učiteljev meni, da je na njihovi šoli razvita kultura sodelovanja, ki se odraža v medsebojni podpori, vendar pa hkrati le povprečen delež učiteljev meni, da se lahko zanesejo drug na drugega. V veliki meri se strinjajo z mnenjem ravnateljev, da lahko sodelujejo v procesih odločanja na šoli. Večina slovenskih učiteljev potrjuje, da šola prepozna potrebe po spremembi, pomaga pri razvoju idej ter tudi sprejme nove ideje. Velik delež učiteljev podpira inovativnost in spremembe (v osnovni šoli 85 % in v srednji šoli več kot 70 %), menijo tudi, da si njihovi kolegi v šoli prizadevajo razviti nove ideje za učenje in poučevanje, so odprti za spremembe, iščejo nove načine za reševanje problemov in si med seboj pomagajo. Vse to je bila dobra popotnica ob pojavu epidemije, ko se je bilo potrebno v izjemno kratkem času prilagoditi novim razmeram, vpeljati spremenjen potek dela in najti načine za nemoteno nadaljevanje izobraževalnega procesa.

Slika 3: Pogled učiteljev na stališča njihovih kolegov do inovacij

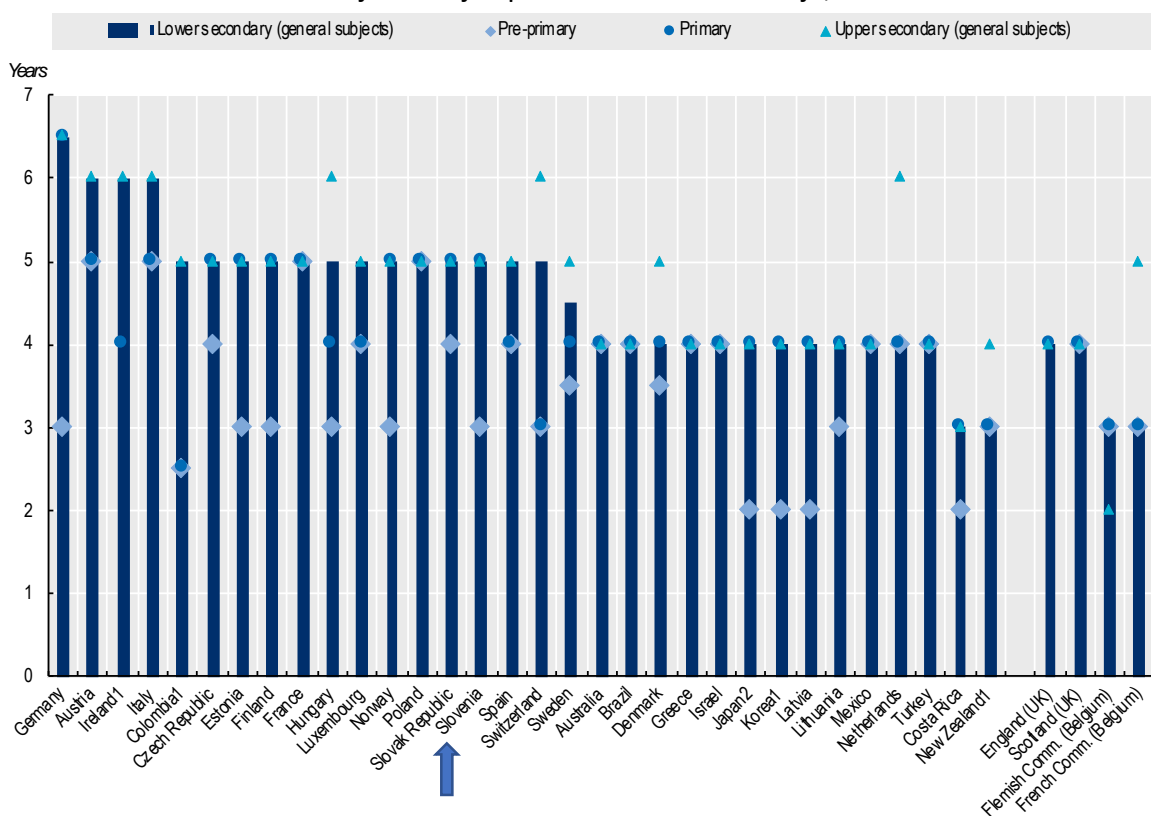
Vir: Vseživljenjsko učenje učiteljev in ravnateljev: izsledki mednarodne raziskave poučevanja in učenja TALIS 2018, Pedagoški inštitut

4. Začetno izobraževanje učiteljev, delež mladih učiteljev, letno število ur poučevanja in njihove plače

4.1 Začetno izobraževanje učiteljev/vzgojiteljev

Začetno poučevanje učiteljev/vzgojiteljev na vseh ravneh izobraževanja v državah OECD traja različno dolgo, od 2,5 do 6,5 let. V Sloveniji na predšolski ravni traja 3 leta, enako kot na Finskem, Madžarskem, Norveškem, v Nemčiji, Estoniji, Švici in Latviji. Enako dolgo, 5 let pa se izobražujejo bodoči učitelji v osnovnošolskem (primarnem in nižje sekundarnem) in srednješolskem (višjem sekundarnem, splošni programi) izobraževanju. Učitelji nižjega in višjega sekundarnega izobraževanja se najdlje izobražujejo v Nemčiji, Avstriji, Italiji in na Irskem. Enako dolgo kot slovenski učitelji se na teh dveh ravneh izobražujejo tudi učitelji v nekaterih evropskih državah, na Češkem, Finskem, Norveškem, Poljskem, Slovaškem ter v Estoniji, Franciji in Španiji.

Slika 4: Začetno izobraževanje učiteljev po ravneh izobraževanja, 2021

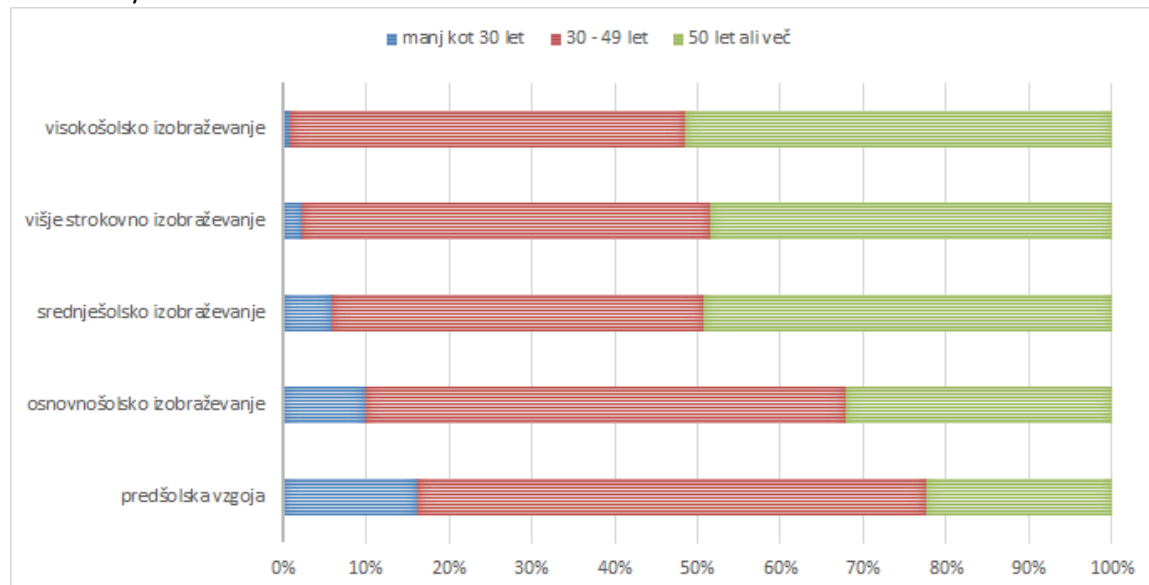

Vir: OECD, EAG 2022, Slika D6.2

4.2 Nizek delež mladih učiteljev

V Sloveniji imamo na vseh ravneh izobraževanja zelo malo mladih učiteljev/vzgojiteljev, starih pod 30 let. V šolskem letu 2021/22 jih je bilo največ na predšolski ravni, 16 %, najmanj pa v srednješolskem izobraževanju, le slabih 6 %. Po zadnjih podatkih EAG 2021 (Tabela D5.3) za leto 2019 imamo pri nas še vedno manjši delež mladih učiteljev tako v osnovnošolskem (SI 9,8 %; OECD 12 %) kot tudi v srednješolskem (SI 5,9 %; OECD 8 %) izobraževanju glede na povprečje držav OECD.

Slika 5: Delež učnega osebja po starostnih skupinah glede na izobraževalno raven, šolsko leto 2021/22

Vir: SURS

Staranje učiteljske populacije sledi staranju celotnega prebivalstva Slovenije, saj je 21 % prebivalcev starih najmanj 65 let, pri čemer projekcije ne kažejo na spremembo trenda - čez 50 let naj bi imela Slovenija že 30 % prebivalcev starih 65 let ali več (SURs). Prav tako se s staranjem tako celotne kot tudi učiteljske populacije soočajo skoraj vse države in izobraževalni sistemi. Podatki o starostni strukturi slovenskih učiteljev kažejo, da je starejših od 50 let ena tretjina osnovnošolskih učiteljev in kar polovica srednješolskih učiteljev. V naslednjih 15 letih bo torej potrebno nadomestiti več kot tretjino učiteljev v osnovnih in srednjih šolah, zato je nujno spremljanje staranja učiteljev v povezavi z demografskimi projekcijami števila učencev in dejavniki na trgu dela, da bi lahko pravilno ocenili potrebe po učiteljih in zagotovili dovolj usposobljenega kadra, ki bo nadomestil odhajajoče učitelje. Ministrstvo spremlja potrebe v sistemu vzgoje in izobraževanja ter pripravlja ukrepe za podporo čim večjemu ohranjanju zaposlenih v poklicu s spremembami na področju kariernega razvoja in izboljševanjem pogojev dela (novo ovrednotenje dela razrednika, podpora na celotni poklicni poti, tako pri uvajanju v poklic kot pri usposabljanju za mentoriranje), privabljanjem novih kandidatov za učitelje (promocija učiteljskega poklica, štipendijska politika) ter iskanjem novih rešitev za zagotavljanje zadostnega kadra v vzgoji in izobraževanju, pri čemer sodeluje tako z javnimi zavodi za razvoj sistema vzgoje in izobraževanja kot tudi drugimi deležniki.

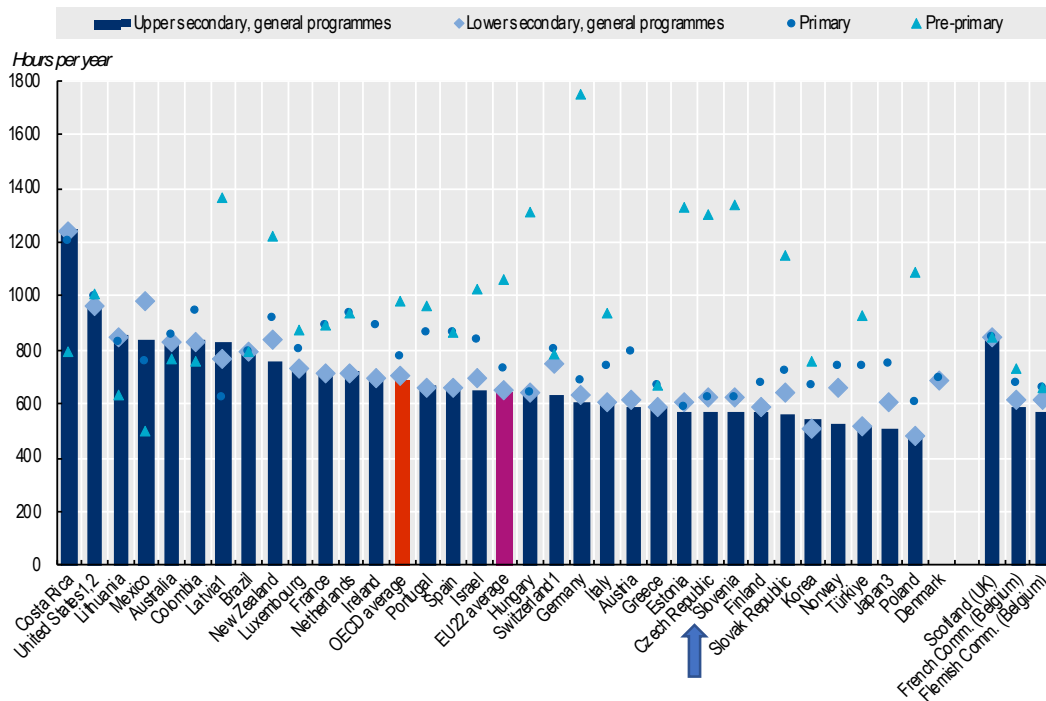
4.3 Letno število ur poučevanja slovenskih učiteljev pod povprečjem OECD, vzgojitelji v igralnicah več kot povprečje OECD

Tako v Sloveniji kot v ostalih državah OECD je trend padanja letnega števila ur poučevanja učiteljev/vzgojiteljev glede na raven izobraževanja. Pri nas so v povprečju vzgojitelji v neposrednem stiku z otroki v igralnicah letno 1344 ur, kar je več kot v povprečju v državah OECD (987 ur).

V primarnem (1. do 6. razred) in nižjem sekundarnem (7. do 9. razred) izobraževanju poučujejo učitelji enako število ur (627 ur), medtem ko je zahtevano letno število ur v povprečju držav OECD višje in različno za obe stopnji izobraževanja, 784 ur v primarnem in

711 ur v nižjem sekundarnem izobraževanju. Manj od naših učiteljev v nižjem sekundarnem izobraževanju poučujejo učitelji na Finskem (595 ur) in Poljskem (489 ur). Tudi v višjem sekundarnem izobraževanju v splošnih programih (srednja šola, v Sloveniji gimnazija) je pri nas zahtevano število ur poučevanja (570 ur) nižje kot v povprečju držav OECD (684 ur). Vendar je kar nekaj evropskih držav, kjer učitelji na tej ravni poučujejo manj ur na leto kot učitelji v Sloveniji in sicer, na Slovaškem, Finskem, Danskem in Poljskem (Slika D4.1).

Slika 6: Število ur poučevanja na leto po ravneh izobraževanja, 2021

Vir: OECD, EAG 2022, Slika D4.1

Tudi rezultati raziskave TALIS 2018 kažejo, da učitelji ne poročajo, da so preobremenjeni s poučevanjem, pač pa z drugimi oblikami dela. Skoraj polovica slovenskih učiteljev poroča o stresu na delovnem mestu, pri čemer izpostavljajo predvsem preveč administrativnega dela (OŠ 59 %, SŠ 46 %). Poleg administrativnega dela kot največje dejavnike stresa navajajo tudi odgovornost za dosežke učencev (OŠ 50 %, SŠ 53 %), ohranjanje discipline in reda v razredu (OŠ 43 %, SŠ 35 %), reševanje zahtev staršev in skrbnikov (OŠ 45 %, SŠ 30 %), prilagajanje učnih ur učencem s posebnimi potrebami (OŠ 38 %, SŠ 24 %).

4.4 Začetna plača učiteljev/vzgojiteljev enaka na vseh ravneh izobraževanja

Zakonsko določene začetne letne plače učiteljev se po evropskih državah pomembno razlikujejo. Letne bruto zakonsko določene plače se po državah gibljejo od okoli 5 tisoč do 90 tisoč evrov. V petih državah članicah EU (Bolgarija, Latvija, Madžarska, Poljska in Romunija) je bila bruto začetna letna zakonsko določena plača učiteljev manj kot 10 tisoč evrov. Po podatkih Eurydice so učitelji začetniki v naši državi prejeli letno bruto zakonsko določeno plačo v višini 19.777 evrov. Najvišje letne bruto zakonsko določene začetne plače so med državami članicami prejeli učitelji v Nemčiji in na Danskem, in sicer nad 50 tisoč evrov.

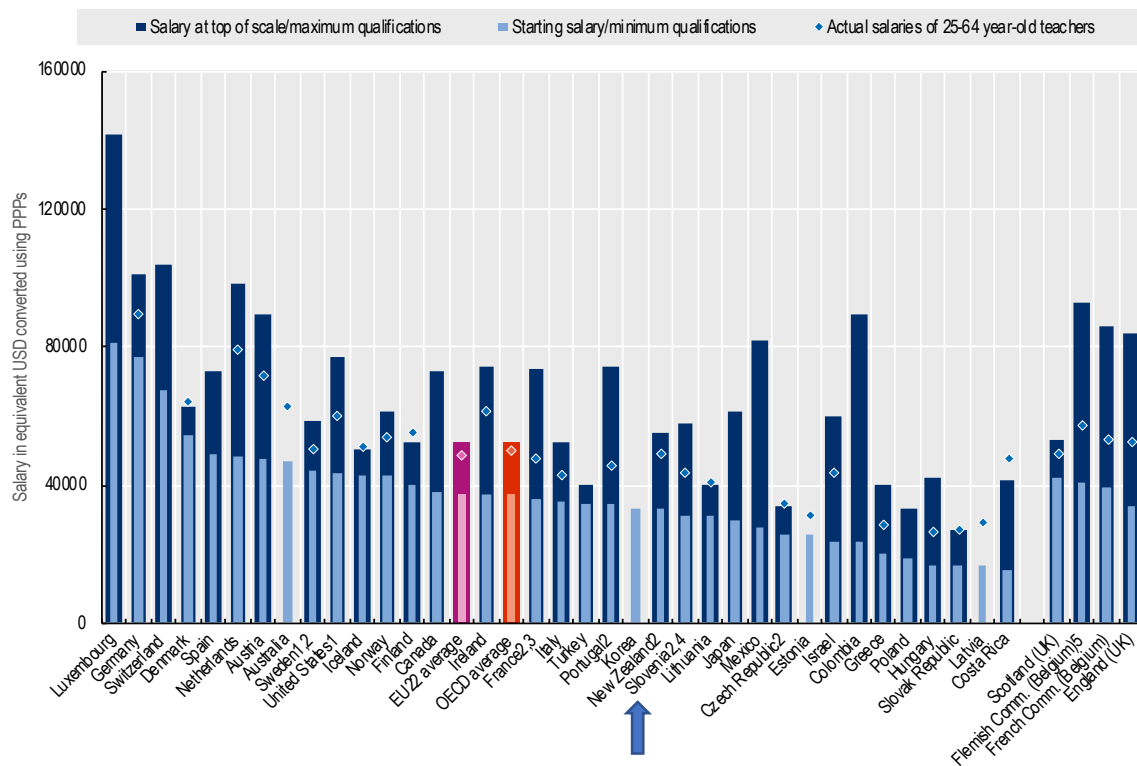
V sedmih državah (Nemčiji, Finski, Švedski, Albaniji, Bosni in Hercegovini, Švici in Lihtenštajnu) začetna zakonsko določena plača narašča glede na raven izobraževanja in je v večini držav odvisna od minimalnih kvalifikacijskih zahtev. Slovenija spada med 11 držav, v katerih je

začetna zakonsko določena plača enaka ne glede na raven izobraževanja (Plače učiteljev in ravnateljev v Evropi 2020/21, Slika 1).

4.5 Začetna plača slovenskih učiteljev/vzgojiteljev pod povprečjem OECD, plača ob koncu kariere nad povprečjem OECD

Mednarodna primerjava dejansko izplačanih začetnih plač v pariteti kupne moči pokaže, da so slovenski učitelji pod mednarodnim povprečjem OECD in EU 22. Najnižje plače imajo po podatkih Education at a Glance 2022 učitelji v Latviji, na Slovaškem, Madžarske in Poljskem, najvišje pa v Luksemburgu in Nemčiji. V evropskem prostoru so plače slovenskih učiteljev v pariteti kupne moči primerljive s kolegi v Litvi. Medtem ko so mednarodno primerjalne dejansko izplačane plače slovenskih učiteljev na vrhu plačne lestvice (57 831) nad mednarodnim povprečjem OECD (52 265) in EU 22 (52 546).

Slika 7: Povprečno dejansko izplačana plača učitelja v nižjem sekundarnem izobraževanju⁴ v USD v pariteti kupne moči, 2021

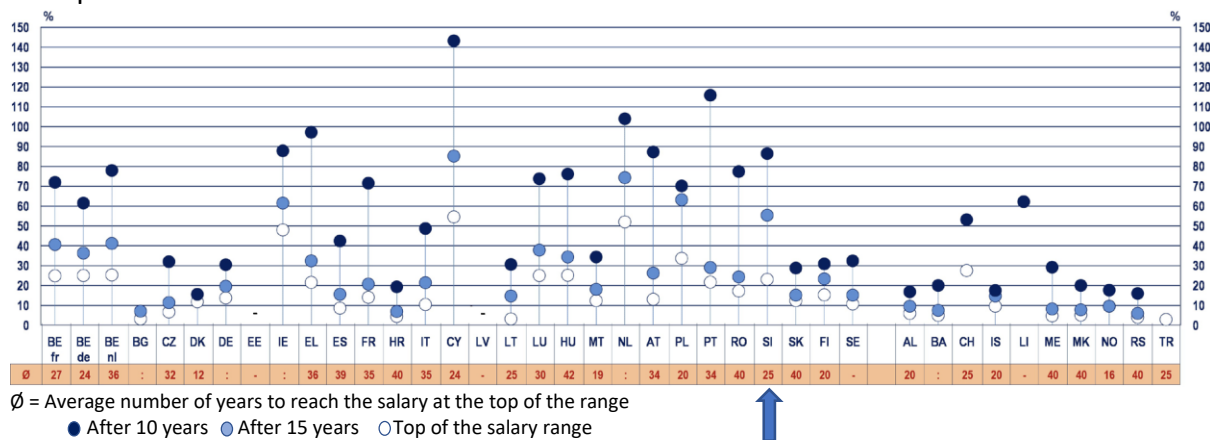
Vir: OECD, EAG 2022, Slika D3.2

4.6 Karierne možnosti slovenskih učiteljev dobre

Možnost povečanja zakonsko določenih plač v karieri učiteljev se precej razlikuje. Odvisno od države se lahko začetne plače med kariero učiteljev povečajo od 16 % (na Danskem in v Srbiji) do 143 % (na Cipru). Razpon med začetno plačo in plačo na vrhu plačne lestvice je v Sloveniji velik, saj je zakonsko določena plača na vrhu plačne lestvice za 87 % višja od začetne. Slovenija se obenem tudi uvršča v majhno skupino držav (skupaj z Irsko, Ciprom, Nizozemsko in Poljsko) z možnostjo za velik dvig plače že v prvih 15 letih dela v izobraževanju. Po podatkih Eurydice je plača učiteljev po 15 letih dela v izobraževanju 56 % višja od začetne.

⁴ Slovenija: podatki so za učitelje tretjega obdobja (7. – 9. razred) v osnovni šoli, 2020

Slika 8: Razlika v odstotkih med zakonsko določeno plačo učiteljev začetnikov v nižjem sekundarnem izobraževanju in njihovo plačo po 10 in 15 letih dela v izobraževanju ter na vrhu plačne lestvice

Vir: Eurydice, Teachers' and school heads' salaries and allowances in Europe – 2020/2021, Slika 4

Povprečno potrebno število let za doseg vrha plačnega razpona, sega od 12 let na Danskem do 42 let na Madžarskem. Na Irskem, Cipru, Nizozemskem in Poljskem se lahko zakonsko določene začetne plače učiteljev povečajo za več kot 60 % v prvih 15 letih delovanja, v naslednjih letih pa še več. Slovenija se uvršča v skupino sedmih držav v katerih učitelji povprečno potrebujejo do vrha plačne lestvice od 20 do 30 let. Po podatkih Eurydice⁵ slovenski učitelji v povprečju lahko dosežejo vrh plačne lestvice po 25 letih dela v izobraževanju.

Pogled v podatke o napredovanju v nazive kaže, da strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju dosežejo naziv mentor v povprečju po 8 letih delovne dobe, in sicer pri povprečni starosti 34 let. Naziv svetovalac pridobijo v povprečju pri 16 letih delovne dobe in povprečni starosti 41 let, naziv svetnik pa povprečno po 20 letih dela in povprečni starosti 45 let. V osnovni šoli napredujejo v naziv mentor nekoliko prej (v povprečju po 7 letih delovne dobe, vendar še vedno pri povprečni starosti 34 let), medtem ko naziv svetnik dosežejo nekoliko pozneje od celotnega povprečja, in sicer po 21 letih dela ter povprečni starosti 46 let. Najdlje na prvo napredovanje v naziv čakajo v srednjih šolah (v naziv mentor napredujejo v povprečju pri 10 letih delovne dobe in povprečni starosti 37 let), medtem ko si naziv svetnik pridobijo nekoliko prej, in sicer po 19 letih dela pri povprečni starosti 45 let.

⁵ Nacionalna metodologija poročanja o zakonsko določenih plačah učiteljev v različnih časovnih obdobjih (10 let, 15 let) se nanaša na tipične strokovne nazive v določeni točki učiteljske kariere in zvišanja plačnih razredov. Določeni in prijavljeni so v skladu z zakonskimi okviri (zahteve in možnosti napredovanja v nazive in plačne razrede). Napredovanje v nazive ni vezano le na delovno dobo, ampak tudi na druge zahteve. Strokovni nazivi, prijavljeni v kategoriji: učitelj začetnik: brez naziva, po 10 letih: učitelj mentor, po 15 letih: svetovalac in na vrhu svoje kariere: svetovalac.

4.7 Začetna zakonsko določena plača slovenskih učiteljev/vzgojiteljev od šolskega leta 2014/15 nekoliko višja

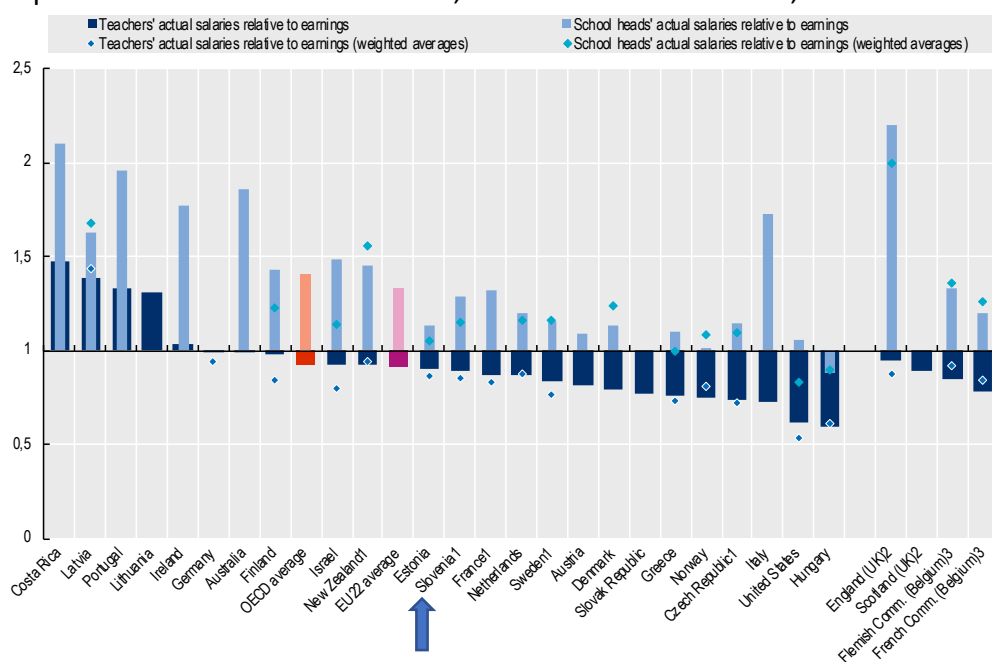
Učiteljem so se med šolskima letoma 2019/2020 in 2020/2021 zvišale zakonsko določene plače v večini izobraževalnih sistemov, vendar so bila povišanja plač na splošno skromna ali vezana na indeks inflacije.

Od šolskega leta 2014/15 do 2020/21 so v desetih državah začetne plače učiteljev/vzgojiteljev (prilagojene glede na inflacijo) ostale enake ali se nižale. V nasprotju s tem je najvišja povečanja, več kot 30 % v zadnjih petih letih mogoče najti v več državah srednje in vzhodne Evrope (Bolgariji, Češkem, Estoniji, Latviji, Litvi in Slovaški), ter na Islandiji in v Srbiji. V Sloveniji so se začetne učiteljev in vzgojiteljev zvišale za 10 % (Teachers' and school heads' salaries and allowances in Europe – 2020/2021, Slika 6).

4.8 Izplačane plače učiteljev/vzgojiteljev glede na plače terciarno izobraženih oseb, v starosti od 25 do 64 let v povprečju nižje

V državah OECD ostajajo izplačane plače učiteljev (2021) v povprečju nižje glede na povprečne plače terciarno izobraženih oseb z zaposlitvijo za polni delovni čas, v starosti od 25 do 64 let. V povprečju po državah dosegajo od 88 % (na primarni ravni) do 98 % (na splošni višji sekundarni ravni) povprečne plače terciarno izobražene osebe. V Sloveniji so v letu 2020 izplačane plače, izražene v deležu povprečne plače terciarno izobražene osebe, enake oziroma nižje od OECD povprečja za leto 2021 – plača učitelja v prvem in drugem obdobju (primarna raven) dosega 88 % (enako kot OECD povprečje), plača učitelja v tretjem obdobju (nižja sekundarna raven) v osnovni šoli 90 %, plača učitelja v gimnaziji (splošna višja sekundarna raven) pa 95 % povprečne plače zaposlenega s terciarno izobrazbo. Na predšolski ravni pa je v Sloveniji v letu 2020 dosegla povprečna izplačana plača vzgojitelja 72% povprečne plače terciarno izobraženega (EAG 2022, Tabela D3.2 in Slika D3.1).

Slika 9: Izplačane plače učiteljev in ravnateljev v nižjem sekundarnem izobraževanju⁶ glede na plače terciarno izobraženih oseb, v starosti od 25 do 64 let, 2021

Vir: OECD, EAG 2022, Slika D3.1

⁶ Slovenija: podatki so za učitelje tretjega obdobja (7. – 9. razred) v osnovni šoli, 2020

Ugotavljamo, da se slovenski učitelji zelo zavedajo svoje pomembne vloge in vpliva, ki ga ima učiteljski poklic ne samo na učeče se, ampak na celotno družbo. To je razvidno tudi iz rezultatov raziskave TALIS 2018, saj ne glede na to, da je s svojo plačo zadovoljnih le 32 % učiteljev v osnovni šoli in 27 % v srednji šoli, bi slovenski učitelji pri vlaganju morebitnih dodatnih finančnih sredstev dali prednost profesionalnemu razvoju pred plačami.

5. Učitelji in dobrobit

Rezultati raziskave TALIS 2018 nam prikazujejo tudi visoko raven zadovoljstva, ki so ga izrazili slovenski učitelji, ki poučujejo v tretjem obdobju osnovne šole, saj 90 % osnovnošolskih in 91 % srednješolskih učiteljev poroča, da so na splošno zadovoljni s svojim delom. 81 % osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev meni, da prednosti biti učitelj jasno prevladajo nad slabostmi. Osnovnošolski in srednješolski učitelji so enotni tudi pri tehtanju odločitve glede izbire poklica: 78 % bi jih ponovno izbralo delo učitelja, medtem ko jih 7 % obžaluje, da so postali učitelji. Raziskava se je posvetila tudi zadovoljstvu učiteljev v povezavi z varnostjo zaposlitve in načinom zaposlitve: 76 % osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev je bilo, če izvzamemo plačo, zadovoljnih s pogoji svoje zaposlitve, pri čemer je bilo 91 % učiteljev zaposlenih za nedoločen čas.

Nezadovoljstvo s položajem učiteljskega poklica pa se kaže v mnenju slovenskih učiteljev, da njihov poklic ni cenjen in da snovalci politik ne upoštevajo njihovih mnenj in pogledov. V Sloveniji se z izjavo, da družba ceni poklic učitelja, strinja samo 6 % osnovnošolskih učiteljev in 10 % srednješolskih učiteljev (OECD povprečje je 26 %). Delež slovenskih osnovnošolskih učiteljev, ki meni, da družba ceni njihov poklic, je med najnižjimi med državami, ki so sodelovale v raziskavi. Poleg tega le 3 % osnovnošolskih učiteljev menijo, da snovalci politik cenijo njihove poglede in mnenja, med srednješolskimi učitelji pa jih tako meni 4 % (OECD povprečje je 14 %).

Ministrstvo posluša glas učiteljev, ki ga prinaša raziskava TALIS 2018, in se zaveda svoje odgovornosti, zato si prizadeva z ustvarjanjem razmer za boljše delovne pogoje, s podporo njihovem profesionalnemu razvoju in sodelovalnemu delovnemu okolju, z večjim vključevanjem in upoštevanjem učiteljev pri razvoju politik na področju vzgoje in izobraževanja ter s podporo pri povrnitvi ugleda poklica v družbi.

Dobri delovni pogoji in šolska kultura, ki spodbuja dobro počutje učiteljev, podpora na poklicni poti, pomembnost občutka zaupanja in spoštovanja učiteljskega poklica, občutek slišnosti so pomembni dejavniki kakovosti vzgojno-izobraževalnega sistema, saj ne vplivajo samo na zadovoljstvo učiteljev s poklicem in njihovo vztrajanje v poklicu, ampak tudi na kakovost poučevanja ter dobro počutje učencev.